

Samlet saksframstilling

Arkivsak: 04/2218-12
Arknr.: 010 &00

Saksbehandler: Tove Næs

BEHANDLING:	SAKNR.	DATO
Valgstyret	2/10	08.09.2010

EVALUERING AV VALGET I 2009 OG ENDRINGER I VALGLOVEN

Forslag til vedtak:

Valgstyret i Ski tiltrer foreslag til lovendringer. Valgstyret vil imidlertid påpeke at det må etableres gode ordninger for scanning og registrering av stemmesedler som avviker fra andre i utforming og format eller er blitt beskadiget.

Det har vært rutine i alle landets kommuner å bytte disse ut i standardsedler etter råd under opplæring fra systemleverandør. Problemet knytter seg til forhåndstemmene, men dette er imidlertid av et slikt omfang at det vil kunne forsinke arbeidet om disse sedlene skal måtte telles manuelt og registreres manuelt. Antagelig må de da telles i egen "krets".

Det vil være viktig at systemleverandør involveres slik at denne kan være behjelpelig med å finne praktiske løsninger som både er effektive og sikre. Mange kommuner har investert i kostbart scannerutstyr og programvare som det er viktig å få utnyttet fullt ut.

Ingress/hovedbudskap:

Kommunal og regionaldepartementet har vurdert om det bør gjøres endringer i plikten til å stille til valg og til å motta valg. Etter någjeldende regler, må man være medlem av/melde seg inn i et politisk parti for å bli fritatt.

Departementet drøfter ombudsplikten opp mot FNs konvensjon for sivile og politiske rettigheter og ser at det kan være motstrid. Det er derfor foreslått endring i valgloven § 3-4 som gir kandidater rett til å søke fritak dersom de er medlem av annet parti eller listeforslaget representerer et politisk syn som strider mot ens eget.

Saksopplysninger:

Ski kommune har mottatt høringsnotat om endringer i valgloven. Frist for svar er 1. september. Departementet har gitt valgstyret utvidet frist.

EVALUERINGEN:

Evalueringen baserer seg på undersøkelse i kommunene der svarprosenten var på 73 prosent. Hele undersøkelsen kan ses på www.valg.no

Evalueringen av valget i 2009 sier at helhetsinntrykket etter valget er at det har vært gjennomført på en effektiv måte i kommunene, og at fylkesvalgstyrene har utført en grundig kontroll med valgstyrene.

Valgdeltakelse:

Når det gjelder valgdeltakelse er det ingen entydig utvikling. Valgdeltakelsen er lavere i 2009 enn i 2005, men større enn i 2001. Særlig interessant er det at valgdeltakelsen for førstegangsvelgerne har gått noe opp i 2009 i forhold til 2001 og 2005 og at det kun er blant velgere med europeisk bakgrunn at man finner en nedgang i valgdeltakelsen.

Forhåndsstemmer:

Ved valget i 2009 avga 65 7108 velgere forhåndsstemme, hvorav 6500 ble avgitt som tidligforhåndstemme (ny ordning i 2009), dvs. en prosent av forhåndstemmene. En ordning departementet mener er kommet for å bli og som åpner for stemmegivning fra 1. juli. Utfordringene i forhold til denne ordningen knyttet seg til at valgkort ikke forelå, manntall var ikke klart og stemmesedlene var ikke kommet. Dette ble løst med manuelle rutiner og "universalstemmesedler" utarbeidet av departementet.

Forkastede stemmer:

Endringer i valgloven i 2003 hadde som siktemål at færrest mulig stemmer skulle forkastes og det ble enklere å praktisere regelverket. I 2009 ble det forkastet 2048 stemmer på landsbasis og det var avgitt 11684 blanke stemmer. Dette er en liten økning i forhold til 2005.

Legitimasjon:

I 2007 ble det innført påbud om legitimasjon, dog slik at velger som er kjent for stemmemottaker ikke trenger å legitimere seg. Det er registrert svært få problemer med manglende legitimasjon og det er ikke foreslått endringer i loven mht. dette.

Tilrettelegging for funksjonshemmede:

Evalueringen viser at det har vært stort fokus på å legge forholdene til rette for at alle skal kunne delta ved valg. Vi har ikke registrert at noen har vært forhindret fra å stemme i Ski kommune grunnet manglende tilrettelegging.

Spesielle velgergrupper:

Departementet påpeker at både senil demente, utviklingshemmede og umyndiggjorte har stemmerett og skal assisteres av stemmestyret om ønskelig.

Steder for forhåndstemmegivning:

Ski kommune har gjennomført mottak på alle institusjoner, servicenteret, og ved Ski sykehus i tillegg til i rådhusets vestibyle. Departementet oppfordrer til at det legges til rette for å møte velgerne der de ferdes, eks. utdanningsinstitusjoner og særlig kjøpesentre. Dette er et kapasitetsspørsmål for de fleste kommuner, også for Ski kommune, da man alltid må være to stemmemottakere tilstede og det foretas hjemmebesøk i samme periode. Samtidig vil dette medføre mye etterarbeid da mange av disse stemmene vil måtte sendes til andre kommuner.

Feil ved avkryssing i manntall:

Det forekommer at velger på valgdagen er registrert med avgitt forhåndstemme, men mener selv å ikke ha stemt. I tillegg til at det kan skyldes feil avkryssing fra valgmedarbeidere, kan velger selv ha bidratt til denne feilen ved å forveksle for eksempel stortingsvalg og sametingsvalg. Gode rutiner/kontrollrutiner kan forebygge/avdekke feil.

Valgtingstemmegivning:

Antall valgdager: fra og med virkning for valget 2011, må kommunestyret fatte vedtak om antall valgdager i budsjettet for valgåret.

Ca. halvparten av landets kommuner har todagers valg. Departementet opplyser at forskning ikke viser til en klar sammenheng mellom valgdeltakelse hva enten man har en eller to valgdager. Enkelte kommuner som har gått fra endagsvalg til todagers valg, har opplevd en nedgang i valgdeltakelsen.

Antall valglokaler og åpningstid:

Ski kommune har 8 valgkretser og maksimal åpningstid i valglokalene. Ved siste valg kunne kommunene selv bestemme åpningstid på valgdagen og kommunestyret vedtok å følge samme åpningstid som Oslo og Oppegård.

Køddanning ved valglokalene:

Det er ikke til å unngå at det kan danne seg kø ved valglokalene i rushtidene. Dette forebygges så langt det er mulig ved å øke antall valgavlukker. Det er ikke meldt om at noen ikke har fått stemme grunnet kø.

Bretting av stemmesedlene:

Innkjøringsproblemene som ble meldt bl.a. fra Helsingforskomiteens valgobservatører, ser ut for å være overvunnet bl.a. som følge av gode informasjonstiltak.

Logistikk i valglokalene:

Departementet påker at det skjer for mange feil i valglokalet, særlig knyttet til kryss i manntall og stemmesedler i valgurna. Det understrekes viktigheten av at stemmestyrenes medlemmer er nøye og oppmerksomme. God opplæring og "oppegående" medlemmer av stemmestyrene, er viktige stikkord her. Ro og orden i valglokalene er særdeles viktig.

Maskinell optelling av valgsedlene:

Ski kommune har ved de to siste valg, hatt elektronisk optelling. Dette tar ikke nødvendigvis kortere tid, men det er sikrere og foregår med større ro enn når man hadde et tellemannskap på 70 personer fordelt i hele rådhuset å holde oversikt over. Kommunen disponerer egnet utstyr og det er lagt opp til og fortsatt benytte denne teknologien.

Bytting av ukurante sedler:

Siden man i Norge starter med elektronisk telling på slutten av 70 tallet, har man hatt praksis for å bytte ut sedler som ikke lar seg lese av scannere. Departementet påpeker at dette ikke anses tillatt etter loven. Overvekten av ukurante sedler er produsert og distribuert av departementet og dette er sedler med punktskrift som kan benyttes i hele fylket. Det må antas at leverandør av valgsystemene vil komme med løsninger som er praktisk håndterbare. Det er noe påfallende at departementet ikke har påpekt dette før. Manuelle løsninger kombinert med maskinelle vil kunne øke faren for feil og vil kunne forsinke prosessene. Det må formodes at man kommer opp med gode løsninger i forkant av lokalvalget neste år.

LOVENDRINGSFORSLAGENE:**Frist for å innlevere listeforslag:**

Etter gjeldende rett er fristen for å levere inn listeforslag 31. mars i valgåret og forstås slik at den uløper kl 2400.

Departementet har vurdert om man bør angi en nærmere tidsangivelse og om man bør avklare situasjonen dersom fristen faller på en lørdag.

For å unngå tvil vedr. når et forslag er innlevert, forslås det at **valglovens § 6-1** får ny ordlyd " *Fristen for innlevering av listeforslag er 31. mars kl. 1200 i valgåret*".

§ 6-5 om tilbakekalling endres til ” *erklæring om tilbakekalling må være innlevert senest 20. april kl. 1200 i valgåret*”.

Videre avklares det i § 15-5 inneholder avklaringer rundt friststart og fristutløp i forhold til lørdager og helligdager.

Slik rådmannen ser det, er alt som kan klargjøre og presisere loven en fordel for både valgstyret og valgmedarbeidere.

Plikt til å stille til valg(ombudsplikt):

Departement har vurdert om det bør gjøres endringer i plikten til å stille til valg og til å motta valg. Det har vært problem med kandidater som er satt opp på valglister mot sin vilje og som, etter någjeldende regler, må være medlem av/melde seg inn i et politisk parti for å bli fritatt.

Departementet drøfter ombudsplikten opp mot FNs konvensjon for sivile og politiske rettigheter og ser at det kan være motstrid. Det er derfor foreslått endring i valgloven § 3-4 som gir kandidater rett til å søke fritak dersom de er medlem av annet parti eller listeforslaget representerer et politisk syn som strider mot ens eget.

I Ski kommune har vi ikke hatt slike saker til behandling siden 1999. Det er imidlertid, slik rådmannen ser det, riktig å utvide muligheten til å be se fritatt fra å stå på valgliste man ikke kan identifisere seg med.

I tillegg er det foreslått endring i 2-5 (om folkeregisteropplysninger ift. manntall)

§ 6-5 og 9-5 (om plikt til å forsegle valgurner). I Ski kommune har vi i lengre tid praktisert dette siste strengt for å unngå muligheter for feil/valgfusk.

Ski, 05.08.2010

Audun Fiskvik
rådmann

Tove Næs
rådgiver

Vedlegg som følger saken:

a)kopi av forslag til endring av valgloven

Vedlegg som ligger i saksmappen:

høringsnotat

Valgstyrets behandling 08.09.2010:

Valgstyret fremmet følgende endringsforslag (fra 4. setning):

Et problem knytter seg til å ikke kunne bytte ut forhåndsstemmer. Dette er av et slikt omfang at det vil.....”

Enstemmig vedtak:

Forslag til vedtak med valgstyrets endring ble enstemmig vedtatt.

Valgstyrets vedtak er:

Valgstyret i Ski tiltrer foreslag til lovendringer. Valgstyret vil imidlertid påpeke at det må etableres gode ordninger for scanning og registrering av stemmesedler som avviker fra andre i utforming og format eller er blitt beskadiget.

Det har vært rutine i alle landets kommuner å bytte disse ut i standardsedler etter råd under opplæring fra systemleverandør. Et problem knytter seg til å ikke kunne bytte ut forhåndsstemmer. Dette er av et slikt omfang at det vil kunne forsinke arbeidet om disse sedlene skal måtte telles manuelt og registreres manuelt.

Utskrift sendt 09.09.10 til:

Tove Næs